

Активно побутують у регіоні серед дітей та дорослих різних вікових груп коляди (церковні), виконують у залежності від місцевості 7, 8 січня. Колядки національно-патріотичного змісту виконують у сімейному колі. На Бережанщині активно побутують архаїчні пісні про Маланку (виконують ввечері 13 січня) та шедрівки. Розгляд цих пісень заслуговує на окреме дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Віятик О. Гиновичі. Історико-краєзнавчий нарис. - Тернопіль: Джура, 2002. - 152с.
2. Гаївки / Зібрав Володимир Гнатюк. Мелодії схопив на фонограф
Й. Роздольський, списав Філ. Колесса // Матеріали до української етнології. Видає Етнографічна Комісія
Наук тов. ім. Шевченка. - Львів: Накладом НТШ, 1909. - Т. 12. - 267, 100 с.
3. Галицько-руські народні мелодії / Зібрав на фонограф Й. Роздольський. Списав і зред. С. Людкевич // Етнографічний збірник. - Львів: НТШ, 1906. - Т. 21. - Ч. 1. - 382 с.
4. Голубець О. (Фружинська О.) Фольклорні матеріали з Бережанського району. Записи 1992, 1996, 1998 років // Особистий архів.
5. Кирчів Р. Двадцять століття в українському фольклорі // Народознавчі зошити. - Львів. - 1999. - №3. - С. 318-322.
6. Кирчів Р. Фольклор у системі сучасної української культури (Основні аспекти предметного окреслення проблеми) // Записки НТШ. - Львів. - 2001. - Т.СХХІІ. - С. 271-306.
7. Колядки і шедрівки // Етнографічний збірник. - Львів. - 1914. - Т. 35-36.
8. Колесса Ф. Про вагу наукових дослідів над усною словесністю // Ф.Колесса. Фольклористичні праці. - К., 1970. - С. 17-33.
9. Лепкий Б. Казка мого життя / Лепкий Б. Твори:У 2-х т. - К.: Дніпро, 1991. - Т.2. - С. 317-610.
10. "Ой ідуть стрільці з Бережан...": Пісенник / Упоряд. та муз. ред. В.Подуфалий. - Тернопіль, 1996. - 97 с.
11. Перлини золотого Поділля. Українські народні пісні: пісенник / Фольклорні записи та упоряд. К.Смаля. - Чернівці, 1997. - 162 с.
12. Пісні Тернопільщини / Упоряд. С.І. Стельмашук, П.К. Медведик. - К.: Музична Україна, 1989. - 496 с.
13. Пісні УПА / Упоряд., ред. і автор передм. З.Лавришин // Літопис Української Повстанської Армії. - Торонто - Львів: Спільне українсько-канадське підприємство "Літопис УПА", 1996-1997. - Т. 25. - 555 с.
14. Повстанські колядки. Пісні зібрані у Західному Поділлі / Упорядкування, вступна стаття, примітки Ростислава Крамара. - Тернопіль, 1995. - 48 с.
15. Повстанські пісні / Упорядник і музичний редактор Василь Подуфалий. - Тернопіль: Лілея, 1995. - Вип. 3. - 80 с.; 1996 - Вип. 4. - 88 с.
16. Смоляк О. Весняна обрядовість Західного Поділля в контексті української культури. Монографія. Частина друга (нотний додаток). - Тернопіль: Астон, 2001. - 392 с.
17. Смоляк О. Гаївковий обряд із малої батьківщини Богдана Лепкого: трансформація традицій (на матеріалі с. Поручин Бережанського району Тернопільської області) / Богдан Лепкий в духовній історії України. Матеріали наукової конференції. Бережани, 27 серпня 2005 р. - Тернопіль: Джура, 2006.
18. Цинайко О. Неначе писанка село. Історичний нарис. - Лісники, 1998.- 174с.
19. Moszyński K. Obrzędy, wiara i powieści ludu z okolic Brzeżan zebrał Kazimierz Moszyński // Materiały antropologiczno-archeologiczne i etnograficzne w Krakowie: Nakładem Akademii umiejętności w Krakowie, 1914. - Т. 13. - S. 152-198.

БУТТЯ ЛЮДИНИ ЯК АНТРОПОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОГО ІНТЕРТЕКСТУ В УКРАЇНСЬКОМУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ РОМАНІ 20-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Домінантою основою модернізму й художньої культури ХХ століття в цілому був інтелектуалізм. Українська інтелектуальна проза бере свій початок з творчості Г.Сковороди, Т.Шевченка, І.Франка, Лесі Українки. Проте повною мірою це явище яскраво проявилось в українській літературі кінця ХХ століття. Перший спалах інтелектуальної прози припадає на 20-ті роки ХХ століття і пов'язаний з іменами Володимира Винниченка, Віктора Петрова-Домонтовича, Валер'яна Підмогильного. У творах цих митців не відбилися всі ті риси, що характерні європейському інтелектуальному роману, бо, на думку С.Павличко, «українські автори вимушені

були ховатися за масками, автокоментарями спрямовувати критиків в інший бік, заховувати філософію своїх творів за яскравою інтригою та любовним сюжетом» [Павличко 1999: 230].

Інтелектуальна проза - твір одночасно і художній, і філософський. Письменник у такому творі, вважає О.Галета, «не просто щось змальовує, відображає чи передає свої почування, але й пропонує нам власне бачення світу, розуміння життя і його суті» [Галета 2000: 8].

В останнє десятиліття ХХ століття українська література набуває нових ознак, і тому інтелектуальний роман, виокремлюючись в окремий різновид, тісно пов'язаний з національною традицією. Інтелектуальна проза 80-90-х років представлена іменами В.Шевчука, П.Загребельного, Г.Пагутяк, Ю.Тарнавського та інших. Визнання повноправності такого жанрового різновиду у вітчизняній літературі відкриває можливість глибшого дослідження поетики української романістики, з'ясування специфіки національної традиції, мотивованого зіставлення з прозою зарубіжних літератур, вивчення важливої тенденції розвитку сучасної літератури - зростання інтелектуалізму романного мислення.

Український інтелектуальний роман є одночасно й психологічним. «Інтелектуалізм був домінантою модернізму й художньої культури ХХ століття в цілому. Інтелектуальний роман є, як правило, модерним романом зі своїм особливим дискурсом. Література завжди мала філософський підтекст, проте в епоху небувалих історичних і суспільних катаклізмів і краху світових філософських систем філософствування стало її домінантою. Література заглиблювалася в ті проблеми, які пробувала вирішити філософська наука» [Павличко 1999: 209]. В українській літературі автори тікали від дійсності у філософські питання. Філософствування на абстрактні теми наприкінці 20-х років виявилось єдиним способом говорити правду.

Інтелектуальні твори мають досить глибокий зв'язок з філософією, тобто такий роман втілює ті розумові розмірковування, якими заповнений філософський роман. Тому деякі літературознавці ставлять знак рівності між цими жанровими різновидами романів, повністю осягнути які можна лише тоді, коли розгадано «ключ до їхніх таємних шифрів, метафізичного та "глибинно-психологічного" підтексту» [Синицька 2003: 75]. Слушною є думка С.Павличко, яка вважає, що в інтелектуальному романі «сама колізія, конфлікт є певною розумовою схемою, якій підкорений розвиток сюжету. Відповідно схематичність притаманна й героям. Інтелектуальний роман байдужий до людських характерів. Вони символізують певні погляди або психологічні стани, а роман є викладом зіткнення цих поглядів або осмисленням цих станів» [Павличко 1999: 210-211].

Інтелектуальна проза в українській літературі має яскраво виявлені ознаки, і це дозволяє виділити її серед інших різновидів - притчевої, філософської, міфологічної, психологічної та інших - у самостійний жанровий різновид. Сюжетні колізії у романі «підпорядковуються найдетальнішому аналізу внутрішнього світу людини» [Бернадська 2004: 113]. В українській літературі 20-30-х років твори В.Петрова-Домонтовича «Дівчина з ведмедиком», «Доктор Серафікус», В.Підмогильного «Невеличка драма», «Місто», Є.Плужника «Недуга» є зразками інтелектуальної прози. Ці твори стали об'єктом дослідження вітчизняних літературознавців Н.Бернадської, О.Галети, Н.Гноевої, В.Мельника, Р.Мовчан, С.Павличко, Л.Пізнюк, К.Фролової, В.Шевчука та інших.

Сучасні дослідники звертають увагу на екзистенційні проблеми в інтелектуальних романах В.Підмогильного та В.Петрова-Домонтовича (С.Павличко), концепцію героя та міжтекстові зв'язки творів В.Підмогильного (В.Мельник, М.Тарнавський). Осмислення буття людини як антропологічної моделі екзистенційного інтертексту в українському інтелектуальному романі є актуальним і потребує детального аналізу.

Людина з її універсальними проблемами, людина поза історією й суспільним буттям стала об'єктом інтелектуальних романістів. Персонажі творів постають вирваними із суспільства і зосереджені на проблемах свого буття. Дослідження особистих переживань та внутрішніх протиріч людини завжди цікавили письменників-екзистенціалістів. Особливості реалізації екзистенціалістської філософичності в художньому тексті виявляється у процесі герменевтичної інтерпретації позиції персонажа. Відношення «людина - світ» характерно для екзистенційної антропології. Дослідження людини в її бутті виявляє відношення людини до цінностей і сутностей, за допомогою яких вона оволодіває реальним світом. Філософська антропологія розглядає людину у її відношенні до світу, в якому вона має «повинність сутнісно відбутись».

Домінантами інтелектуальної прози 20-х років, зокрема творчості В.Підмогильного та В.Петрова-Домонтовича, можна вважати: неспроможність до щастя, запрограмована авторською

волею, лейтмотиви ірраціональності людської поведінки, внутрішню роздвоєність особистості, нездійсненність свободи, абсурдність буття [Павличко 1999: 216]. В інтелектуальних романах В.Підмогильного та В.Петрова-Домонтовича, на думку С.Павличко, з'являється «певний тип героя, схильного до рефлексії, самоспоглядання, зосередження на власній особі» [Павличко 1999: 215].

Інтелектуальних романістів цікавить не політика, суспільні події та історичні обставини країни, а людина з її проблемами, «людина поза історією й суспільним буттям» [Павличко 1999: 215], тобто екзистенційна особистість. Суть філософії екзистенціалізму полягає у з'ясуванні категорії існування, яка ототожнюється з індивідуальним переживанням людини. Зовнішній світ для людини є ніщо, адже вона створює свій світ і живе у ньому. Перебуваючи в ірраціональному світі, вона шукає в ньому свою сутність, що приводить до відчаю, жаху, відчуття трагедії буття і ці категорії становлять зміст особистого життя людини. Для екзистенціалістів суспільство чуже, бо руйнує внутрішній світ індивіда. Попередниками літературного екзистенціалізму у були українські письменники, що засвідчує про глибину їх філософського мислення, прагнення осмислити життя та місце людини в ньому. Ці філософи-письменники зверталися до ідеї абсурдності людського буття, самотності, нудьги. Риси екзистенціалізму знаходимо й у творчості австрійського письменника Франца Кафки, який досліджує внутрішній світ людини, зображує її буття, боротьбу із абсурдним суспільством ("Перевтілення", "Процес", "Замок"). Подібне бачення цих проблем спостерігаємо у творах українських митців - В.Підмогильного, В.Петрова-Домонтовича, почасти М.Хвильового, М.Івченка, які звернулися до цих проблем значно раніше, ніж їх французькі колеги по перу. В.Мельник, відзначаючи зв'язок Підмогильного з європейським екзистенціалізмом, писав: «"Повістю без назви" В.Підмогильний значно раніше за повоєнних екзистенціалістів Франції (Ж.-П.Сартра, А.Камю) поставив проблему фронтального відчуження людини у суспільстві. Французькі письменники-філософи прийдуть од цього питання під впливом жахиття війни з фашизмом, а В.Підмогильний пізнав такий світ у себе вдома» [Мельник 1994: 305]. Персонажі творів вітчизняних письменників живуть в абсурдному світі, вони зайві, самотні і приречені на загибель (персонажі М.Хвильового). Герої В.Підмогильного відчувають порожність життя, нудоту, сірість, самотність, хоча їх не можна назвати байдужими до життєвих радощів. Екзистенційна спрямованість роману «Місто» виявляється в тому, що письменник йде до пізнання світу через пізнання людини, досліджуючи раціональний та ірраціональний спектр буття. Л.Пізнюк зазначає, що у «героїв Підмогильного поєдналося біологічне і духовне, світле й темне, добре й зле» [Пізнюк 2000: 63]. Автор показує людині яка вона є насправді під впливом внутрішніх підсвідомих потреб тіла і зовнішніх обставин.

Переживаючи тривогу, відчуття марноти зусиль, беззмістовність життя, відчуження, персонажі романів В.Петрова-Домонтовича відчувають своєрідну нудьгу, яка «приносить з собою біль, викликає в людині химерні ілюзії, що досі спали, не прокидаючись, в невідомих і темних провалах душі» [Домонтович 2000: 273]. Нудьга наповнює їх ество, роз'їдає зсередини, є символом «зайвості, загубленості в житті героїв Петрова» [Павличко 1999: 216]. Символ нудьги у В. Петрова-Домонтовича можна співвіднести із «недугою» у Є.Плужника або ж «нудотою» у Ж.-П.Сартра. Цей стан наповнює внутрішнє ество героїв, виступає на поверхню у несподівані хвилини життя, пробуджує спротив. Він є своєрідною «хворобою» людини, від якої вилікуватися досить важко, потрібно тільки подолати цей стан, звільнитися від абсурду буття.

Одним із ключових понять екзистенціалізму є категорія самотності, відчуження. Проблема самотності як джерела людського існування втілюється в образі Степана Радченка. Прагнучи самоствердитися у новому середовищі, юнак відчував, що «все навкруги було дивне і чуже. ...І всьому цьому він був чужий» [Підмогильний 2003: 26]. У місті він почував себе одним з «безлічі непомітних тілець серед каменю і розпорядку. На порозі жаданого почував себе вигнанцем, що покинув на рідній землі весну і квітучі поля» [Підмогильний 2003: 38]. Нейтралізує різке неприйняття міського способу життя природа, на лоні якої Степан відчуває заспокоєння: «Траплялись сонячні ранки, ранки теплих вітрів, що несли з далеких полів дух вогкого ґрунту й торішнього зілля, млосну запашність житньої прорості й набряклого яблуневого цвіту. Траплялись тихі, замріяні дні, коли в крові, відгукуючись на шумування природи, прокидається проста, потужна радість життя, коли душу опановує той безтямний порив, що вів предків до вівтарів весняного бога. Такими днями Степан любив гуляти» [Підмогильний 2003: 202]. Способом подолання самотності, нудьги, абсурдності для Комахи («Доктор Серафікус» В.Петрова-Домонтовича) є музика. У хвилини душевного неспокою Серафікус «одривається» від світу

зовнішнього й заглиблюється у світ музики, імпровізує. Це щаслива мить ужитті героя, коли «набігали лоскотними хвилями думки, не думки навіть, а примарні мрії. Дрімливо з'являлися мрії й непомітно, танучи, зникали. Музика акомпанювала цим хвилястим лоскотінням дрімливих думок. Думки сплітались в тканину звуків і розпливались у солодкому почутті заспокоєння» [Домонтович 2000: 255]. Герой роману «Нудота» Ж.-П.Сартра Рокантен відчуває заспокоєння, долає відчуття нудоти слухаючи музику.

Категорії відчуження й самотності (для С.К'єркегора самотність є наслідком виходу буття за межі буденності у бутті героя) є ключовими для екзистенційної естетики. Герой В.Підмогильного мучиться від самотності й нерозуміння: «Почуття страшної самотності гнітило його. І він терпів божевільний біль людини, що втратила особисте, - оте все, може, й дрібне, оті людські радощі та жалі, що дають життю смак і принаду» [Підмогильний 2003: 238].

Чужим Радченко відчував себе і в молодіжному гурті, і в громадських місцях. Він перебував серед людей, але не розмовляв з ними, усвідомлюючи, що «їх поділяє вельми прикра межа, роблячи з нього стороннє тіло, що випадково потрапило всередину добре спрацьованого організму. Він був самотній і місяці відлюдних потягів тепер оберталися йому в ганьбу» [Підмогильний 2003: 57]. Навіть тоді, коли отримав посаду секретаря, утвердився у літературному середовищі - все одно був самотнім: «Мав десятки знайомих і жодного друга, ходив поруч, а почував від усіх незмірну віддасть, бо завжди між ним і будь-ким було скло, збільшуване скло дослідника. І часто, повертаючись із людних зборів, почував гнітючу самотність, пустку в думках і втому» [Підмогильний 2003: 198]. Бар'єр, що відділяє Радченка від навколишнього світу, - скло, через яке він бачить книжки у крамниці («Проходячи повз книгарню, він спинився коло вітрини й почав розглядати книжки. Вони були рідні йому ще змалку. .коло вітрини він стояв довго, читаючи одну за одною назви книжок та видавництва і дати років. .але чудне враження справляла на нього ця маса томів, що серед них він побачив тільки одну читану книжку. В них немов зосередилося все те чуже, що мимоволі лякало його, всі небезпеки, що він мусив побороти в місті» [Підмогильний 2003: 26-27]), спостерігає за проведенням лекції в інституті («.він підійшов до скляних дверей аудиторії. Відбувалась лекція. Він дивився на лави, густо обсажені молоддю, на лектора, добре знаного йому, спостерігав там і там знайомі рухи уваги, недбалості, нерозуміння. і жодного хвилювання чи болю і ньому не прокинулось, і те каяття, що допіру ще мучило його, зів'яло в подиху чужини, що віяв з усієї, такої жаданої колись обстави. Хлопець здивовано відійшов. зрозумів, що вернутись до нього не може, що стіни ці навки для нього чужі й гомін цей його не покличе й не пробудить» [Підмогильний 2003: 157-158]), і саме тоді розуміє, що все навколо для нього чуже. У романі Підмогильний часто вживає ключове для Сартра і Камю слово чужий (повість «Чужий» А.Камю була написана у 1940 році). Скло як бар'єр вживає Альбер Камю у «Міфі про Сізіфа».

Скло у «Місті» є своєрідною метафорою життя героя і суспільства: «Між ним і книгою завжди було скло, мов та віконна шибка, що стоїть перед краєвидом, даючи його бачити, але затримуючи його запашність, трохи викривляючи його обриси й знебарвлюючи кольори. І часто, дочитавши останні рядки, непомітно спинявся на порожній півсторінці, задумано плетучи далі докінчену пригоду, що блідшала дедалі, гаснула в його уяві й раптом зникала» [Підмогильний 2003: 241].

Степан Радченко намагається утвердитися у місті, самоствердитися, проте ці прагнення даються йому нелегко, місто не відразу приймає у своє лоно селяка. Літературна праця, хоча й приносить йому визнання, проте є нелегкою. Його радісні сподівання на написання книг, обертаються муками творчості, а письменство з'являється зобов'язком, у вимогу, в слово честі, що він мусив додержати» [Підмогильний 2003: 170], а отже «мав творити тепер під подвійним тягарем обов'язку й відповідальності» [Підмогильний 2003: 171]. Надія на подолання відчуженості з'являється у Радченка тоді, коли він усвідомлює причини такого стану і з'ясовує, що вони криються у ньому самому. Приймаючи дійсність такою як вона є, Степан позбувається тягара самотності: «Ніколи не почував він ще такої могутності самопочуття. Земля, здавалось, пливла йому під ногами оксамитовим килимом, і дахи будинків вітали його, як велетенські капелюхи. А в голові, в прекрасній, вільній голові низками, роями в щасливому захопленні линули всеосяжні думки» [Підмогильний 2003: 255].

Загострене відчуття Іваном Семеновичем Орловцем, героєм «Недуги» Є.Плужника, самотності, відчуженості автор передає не тільки через особисте життя персонажа, яке видається йому нудним, сірим, убогим, одноманітним, але й через суспільство (герой бачить «землісті

обличчя» працівників заводу). Власне й суспільне директор заводу намагається поєднати, але бачить прірву між ними: «Будуємо велике життя для всіх, говоримо про новий для всіх побут, а неспроможні збудувати й малого для себе, живемо мов на пересадці або на заїзді.» [Плужник 1992: 84]. Особисте життя бере верх над Орловцем і він забуває про громадське.

Самотність стає супутником героя після відходу дружини, адже вдома на нього чекають «незатишні порожні кімнати», які говорять про «самотність і порожнечу» не тільки в просторі квартири, але й у душі героя [Плужник 1992: 170]. Він став байдужий, непотрібний і нецікавий й Ірині Завадській, яка вважає, що відносини між ними набули трагікомічного змісту, стали нудними й непотрібними, та дружині, яка не може пробачити йому «зради».

Вперше потрапивши на концерт в оперу, Іван Семенович Орловець відчувається незатишно у новому для нього оточенні: «.почуття окремішності й злої ворожості до всіх навкруги обгорнуло його. Він дививсь на них, як на щось дивне і застаріле, що вже давно мусило зникнути геть з життя й, безперечно, зовсім зникло з його поля зору» [Плужник 1992: 29]. Познайомившись із артистичною елітою Києва, ввійшовши в інше для нього середовище, яким він гордував, Орловець розуміє, що він людина іншого гатунку і відчувається незатишно. Іван Семенович скрізь відчуває себе чужим, як і Степан Радченко із роману «Місто» В.Підмогильного. у романі Є.Плужника категорія відчуженості розглядається відповідно до проблеми вибору: протистояти чи злитись з недугою.

Недуга, що пронизала особисте життя Івана Семеновича - це пристрасть до Ірини Завадської, насамперед бажання її як жінки. Багатогранним виявом приватного життя героя Є.Плужника є кохання. Проте Орловець плутає це почуття із миттєвим захопленням, пристрастю, яка знову нахлинула на нього. Є.Плужник аналізує прагнення Івана Семеновича осягнути сутність своєї недуги-кохання, свого спогаду. Розкриваючи внутрішню колізію героя, автор протиставляє розум і потяг-пристрасть. Відчуваючи нестримний потяг до Завадської, Іван Семенович вважає, що «це недуга, яку треба перемогти». Розповідь Сичова про своє кохання до дочки економа вплинули на вибір Івана Семеновича, який зм'явшив всю глибину свого падіння, «мов у кривому дзеркалі, бачив руйну свого життя» [Плужник 1992: 168].

Побачивши на сцені театру у ролі Кармен актрису Ірину Завадську, герой повертається у минуле, до перших спогадів про відчуття жінки. Близька зустріч збудила у нього давно забуте почуття до цієї жінки. Незрозуміле почуття огорнуло його після зустрічі з актрисою, «вдерлось йому в життя щось нове, складне, а головне - зовсім йому непотрібне, а що саме - хотів і боявся зрозуміти Іван Семенович. Ніби двоївся він тут, ніби сиділо в нім два Івани Семеновичі, різні, ба й ворожі. Один - урівноважений, той, звичайний, товариш Орловець, до якого всі і він сам звикли, - намагався зважити все, розплутати клубок цих останніх днів.» [Плужник 1992: 72]. І цей стан спричиняє до роздвоєння героя: «.тяжка, неприємна недуга життя йому спустошила; що ніби розколовся він надвое, на двох Іванів Семеновичів; що бореться він сам із собою, втомлюючись надмірно, останні сили втрачаючи...» [Плужник 1992: 99]. Герой Є.Плужника прагне втекти від думок про співачку Ірину Завадську, які уже кілька днів «не хвилюють і не дратують, а якось знесилюють його, наливаючи голову важкою втомою. Власне, не втомою, ні. якоюсь чудною тишею, коли так виразно чути, як б'ється жилка на скроні.» [Плужник 1992: 50]. Кохання для Орловця стає недугою і у розмові з Куницею він намагається довести, що бореться із нею, адже непотрібна вона йому, чужа, ворожа, «бо це недуга, яку треба перемогти. І він переможе, не може не перемогти, бо весь він, вся свідомість його, вся істота його повстають проти цього.» [Плужник 1992: 99].

Герой В.Підмогильного не знає що таке кохання, жінки є для нього лише задоволенням тілесної втіхи, «інтимним плетивом жаги». Опозицією роману є дилема "дух - плоть", яка покладена автором в основу внутрішньої еволюції Степана Радченка, вказує Г.Кудря [Кудря 2003: 14]. Прагне відчутти це почуття й Марта із «Невеличкої драми», але кохання для неї повинно бути як в романі, як «неповторна казка». Романтична мрія дає можливість дівчині захопитися професором Славенком і перенести свої почуття у площину «літературного кохання».

Для персонажів роману В.Петрова «Доктор Серафікус» Комахи і Вер кохання є символом нудьги. Думки про кохання бриніли з уст доктора Серафікуса, але Вер відчувала що в них відсутня «крапля ширості». Для Комахи кохання є обов'язком, якого він охоче уникнув би. Автор вказує, що «природність почуттів і натуралістичність взаємин втратили свій сенс. Суспільство реконструюють згідно з новими законами виробництва» [Домонтович 2000: 265].

Духовне життя персонажів В.Підмогильного, В.Петрова-Домонтовича та Є.Плужника зв'язане з еротичною чутливістю. Поєднання конфліктуючих голосів між розумом і тілом виражається у роздумах персонажів, у повсякчасних спробах досягнути сутність свого «я».

Буття персонажів інтелектуальних романів розкривається у процесі саморозкриття через монолого-діалогічну наповненість буття-події. Екзистенційна спрямованість романів В.Підмогильного, В.Петрова-Домонтовича, Є.Плужника виявляється у тому, що письменники намагаються змалювати внутрішні сторони буття людини, яка залишається наодинці зі своїм існуванням. Пізнання світу у творах В.Підмогильного та відбувається через пізнання людини, адже особистість, її існування і є реальністю, основою й відправною точкою осмислення буття.

Особливості категорії відчуження, самотності у межах екзистенційної поетики творів зумовили авторську специфіку творчого методу митців. Піднімаючи складні філософські питання у своїх творах письменники намагалися вирішити їх відповідно до вимог часу, в який вони жили.

Будучи мовою «інтертекстів», літературний твір є відображенням культурологічних тенденцій, які романисти 20-х років ХХ століття трактують відповідно філософії екзистенціалізму та власних світоглядних основ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бернадська 2004 - Бернадська Н.І. Український роман: теоретичні проблеми і жанрова еволюція. - К.: Академвидав, 2004. - 348 с.
2. Галета 2000 - Галета О. Інтелектуальна проза: шукаю людину! // Усе для школи. - Українська література. - 10 кл. - 2000. - Валер'ян Підмогильний. - Вип. 11. - С. 8 -10.
3. Галета 2003 - Галета О. Проза життя // Досвід кохання і критика чистого розуму: Валер'ян Підмогильний: тексти та конфлікт інтерпретацій / Упоряд. О.Галета. - К.: Факт, 2003. - С. 7 -20.
4. Домонтович 2000 - Домонтович В. Без ґрунту. - К.: Гелікон, 2000. - 520 с.
5. Кудря 2003 - Кудря Г. Людина - найбільша цінність // Підмогильний В. Місто / Упоряд. текстів та передм. Г.М.Кудрі. - Харків: Веста: Видавництво "Ранок", 2003. - С.3-18.
6. Мельник 1994 - Мельник В.О. Суворий аналітик доби: Валер'ян Підмогильний в ідейно-естетичному контексті прози першої половини ХХ ст. - К., 1994. - 310 с.
7. Павличко 1999 - Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. - 2-е вид., переробл. і допов. - К.: Либідь, 1999. - 497 с.
8. Пізнюк 2000 - Пізнюк Л. Проблеми відчуження та абсурду в "Місті" В.Підмогильного // Слово і час. - 2000. - № 5. - С. 62-66.
9. Підмогильний 2003 - Підмогильний В. Місто / Упоряд. текстів та передм. Г.М.Кудрі. - Харків: Веста: Видавництво "Ранок", 2003. - 256 с.
10. Плужник 1992 - Плужник Є. Змова в Києві: Роман, п'єси / Упоряди., передм. та прим. Л.В.Череватенка. - К.: Укр. письменник, 1992. - 428 с.
11. Синицька 2003 - Синицька Н. Характерні ознаки інтелектуальної прози // Слово і час. - 2003. - № 11. - С.75-80.

ЕВОЛЮЦІЯ ПОЕТИЧНОЇ ТА ЕСТЕТИЧНОЇ СИСТЕМИ НАРОДНИХ ІСТОРИЧНИХ БАЛАД У СВІТЛІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА УКРАЇНІ В ХХ СТ.

Українська баладна традиція чи не найкраще демонструє процес розвитку фольклорного жанру в часовому вимірі. Це особливо стосується баладного ліро-епосу, який увібрав типові для певного історичного періоду сюжетні колізії, що мають як національний, так й інтернаціональний характер. Тексти про татарські й турецькі набіги є надбанням багатьох слов'янських фольклорних традицій. "Турецький полон", "викуп з турецької неволі", "брат продає сестру турчинові", "теща в полоні у зятя" - це ті мотиви, що формують уснопоетичний сюжетний фонд багатьох народів. Проте, у кожної нації є теми, які відображають політичні процеси характерні більшою мірою лише для неї.

Метою статті є спроба на матеріалі повстанської балади продемонструвати, яким чином суспільно-політичні процеси на Україні в ХХ ст. вплинули на поетико-естетичну систему